

Ympäristönsuojelu

□

Sisällys

- [1 Luonnonsuojelualueiden historiaa](#)
- [2 Yleistä ympäristönsuojelusta](#)
 - [2.1 Harjut](#)
 - [2.2 Kalliot](#)
 - [2.3 Lehdot](#)
 - [2.4 Suot](#)
 - [2.5 Vedet](#)
- [3 Suojellut luontotyypit](#)
- [4 Rauhoitetut](#)
- [5 Uhanalaisuusluokat](#)
 - [5.1 Syyt uhanalaisuuteen](#)
 - [5.2 Uhanalaisten lajien elinympäristöt](#)
- [6 Elämistön suojelu](#)
- [7 Lajien tuonti](#)
- [8 Levinneet lajit](#)
- [9 Suomen erityisvastuulajeja](#)
- [10 Kansainväliset eläin ja kasvisopimukset](#)
- [11 Kansallispuistot](#)
- [12 Luonnonpuistot](#)
- [13 Muu luonnonsuojelualue](#)
- [14 Rauhoitussäännökset](#)
- [15 Ympäristölainsäädäntö](#)

Luonnonsuojelualueiden historiaa

1200-luvulla ensimmäisen kerran maakuntalaeissa arvokalojen (lohi, taimen) pyynnistä säädös.

1347 Kuningas Maunu Eerikinpojan maalaki: peto- ja riistaeläimistä lakisäädös.

1537 Ahvenanmaa kuninkaalliseksi metsästysalueeksi

1664 tapporahan käyttö petoeläimistä alkaa, kestää 1975 asti.

1802 keisari Aleksanteri I määrää ettei Punkaharjun metsiä saa hakata

1840 kansallisromantiikka jyllää: Lönnrot, Runeberg, Topelius kuvaavat Suomen kauneutta.

1840 Punkaharju

1868 Sallan Eniönjoella ammutaan ensimmäinen nisäkäs majava sukupuuttoon.

1872 ensimmäinen kansallispuisto avataan Yellowstonessa Amerikassa.

1877 Aavasaksa

1880 A. E. Nordenskiöld tekee aloitteen valtionpuistojen perustamisesta Pohjoismaihin. Mm. Vehoniemi ja Helvetinjärvi tärkeiksi matkailunähtävyyksiksi. Karelianismi voimakkaana: Edelfelt, Järnefelt, Gallen-Kallela, Inha kuvaavat luontoa.

1883 Imatrankoski

1896 Eläinsuojeluyhdistys

1898 asetus pikkulintujen rauhoittamisesta.

1907 tai 1903 Koli

1910 suojametsäkomitea ehdottaa Pallastunturin, Pyhätunturin- Luoston ja Oulankajoen- Kitkan alueita kansallispuistoiksi.

1914 metsähallitus rauhoittaa Pyhähäkin alueen.

1916 Mallan alue rauhoitetaan.

1922 Suojametsälaki

1923 säädetään luonnonsuojelulaki

1938 ensimmäiset kansallispuistot perustetaan. Suomi luovutti talvi- ja jatkosodan jälkeisissä alueluovutuksissa seuraavat kansallis- ja luonnonpuisto- ja suojelualueet: Hiisijärvi (lp Karjalassa), Kutsa (lp Itä-Lapissa), Pääskypahta ja Pummanki (lp Petsamossa), Heinäsaari (kp)

1956 kaksitoista uutta luonnonpuistoa ja 7 uutta kansallispuistoa perustetaan, mm. Pyhä-häkki.

1964 Karkali perustetaan

1972 Maailman luonnonsäätiön Suomen rahasto perustetaan

1975 tapporaha lopetetaan.

1976 kansallispuistokomitea

1979 soidensuojeluohjelma

1982 yksitoista kansallispuistoa ja 5 luonnonpuistoa perustetaan. Lintuvesien suojeluohjelma.

1983 Saaristomeren ja UKK kansallispuistot perustetaan.

1984 harjujen suojeluohjelma

1986 uhanalaisten eläinten ja kasvien komitea. Punainen kirja.

1987 koskien suojeluohjelma.

1989 lehtojen suojeluohjelma.

1990 rantojen suojeluohjelma.

1991 erämaalaki.

1993 vanhat metsät

1995 liittyminen Euroopan Unioniin.

1996 luonnonsuojelulaki. luonnonsuojelu valtion mailla

Yleistä ympäristönsuojelusta

Suomessa lajeja n. 43 000, joista 15 000 arvioitu. Joka 10. laji on uhanalainen.

Tarkoituksena on säilyttää lajisto ja elinympäristö.

- 1) monipuolisuus turvattava (eettinen),
- 2) maiseman suojelu ja hoito (esteettinen),
- 3) tieteellinen tutkimus, opetus, verrokkialueet,
- 4) retkeily.

Ympäristönsuojelu >< Luonnonsuojelu.

Lait, asetukset, päätökset β valtio tai yksityiset ympäristökeskuksen päätöksellä tai kansainväliset sopimukset.

Pahinta, missä ihminen muuttaa ympäristöä eniten. Laaja selvitystyö alkoi 1982, valmistui 1985, jatkaa seurantatoimikunta. Ilmestyy muutamien vuosien välein uusi mietintö. V. 1985 1051 lajia, v.1991 1692 lajia, mutta perusteet muuttuivat hiukan. Kaikkiaan n. 1505. Suojeltua alaa vuosituhannen vaihteessa noin 8 %.

Vanhojen metsien väheneminen-->vanhojen metsien suojeluohjelma. Käävät, sienet, sammalet, hyönteiset.

Harjut

Kukkakasveja, arojen kasveja.

Kalliot

Eryteisesti sammalet. Kalkkikallioiden lajit. Rauta-magnesium-silikaateista muodostuneet ultraemäksiset kalliot.

Lehdot

Kohtalaista varjoa vaativat, kuusen varjosta ja happamasta neulaskarikkeesta kärsivät. Levinneisyytensä itärajalla, mm. lehtoukonhattu, lehtoängelmä tai eteläisiä lajeja mm. metsäomenapuu, marjakuusi, vuorijalava, karhunlaukka. Laidunnuksen hyöty.

Suot

Eryteisesti letoista tehty peltoja. Mm. kämmeköitä, tikankontti, suoneidonvaippa, kiiltovalkku, sääskenvalkku, verikämmekkä, kaitakämmekkä, sarakasveja, pikkunokkasara, ruosteheinä.

Vedet

Vesistöt olleet lähes samanlaisia hyvin pitkään, karuja. Harvinaisuudet poikkeavissa vesistöissä. Rantojen lajit.

Auringonpalvojat. Niittyjen väheneminen.

Erämaa täysin hoitamaton, luonnonpuisto verrokkialue.

Kevätkasvien myyntikielto. Kerääminen kaupan pitämistä varten ja kaupaksi tarjoaminen sekä myyminen kielletty. Imikkä, kevätlesikko, kevätlinnunherne, näsiä, sinivuokko, valkolehdokki.

Kataja. Puumaisen ja pylväsmäisen katajan ottaminen koristepuuna tai -oksana kaupan pitämistä varten samoin kuin niiden koristepuuna tai oksana kaupaksi tarjoaminen ja myyminen on kielletty. Katajien ottaminen puuaineksen jalostamiseksi sekä tähän tarkoitukseen kaupaksi tarjoaminen ja myyminen on kuitenkin sallittu.

Tyrni. Luonnonvaraisen tyrnin marjojen kerääminen on kunakin vuonna kielletty P-suomessa ennen 20.8 ja Vaasan eteläpuolella ennen 15.9. Kiellettyjä ovat myös tyrnin marjojen kerääminen oksia katkaisemalla tai musertamalla, oksien kerääminen kaupan pitämistä varten sekä oksien kaupaksi tarjoaminen ja myyminen.

Suojellut luontotyypit

Luontaisesti syntyneet jalopuumetsiköt, pähkinäpensaslehdot, tervaleppäkorvet, luonnontilaiset hiekkarannat, merenrantaniityt, puuttomat ja vähäpuustoiset hiekkadyynit, katajakedot, lehdesniityt, avointa maisemaa hallitsevat yksittäiset puut ja puuryhmät. Alueita ei saa muutta niin että luontotyyppin ominaispiirteiden säilyminen vaarantuu.

Rauhoitetut

Koko maassa putkilokasveja 138 lajia, sammalia 7 lajia. Oulun läänin eteläpuolella putkilokasveja 9. Oulun ja Lapin lääneissä putkilokasveja 8 lajia. Näiden tahallinen häiritseminen kielletty.

Rauhoittamattomia eläimiä metsämyyrä, vesimyyrä, kenttämyyrä, peltomyyrä, lapinmyyrä, isometsähiiri, isorotta, kotihiiri eli 8 nisäkstä. Sekä varis, harakka, harmaalokki, merilokki, kesykyyhky, räkättirastas. Korppi poronhoitoalueen ulkopuolella. Villiintynyt kissa. Matelijat 4 kpl (kangaskäärme, rantakäärme, sisilisko, vaskitsa), sammakkoeläimet 5 kpl (rupikonna, rupilisko, sammakko, vesilisko, viitasammakko), nilviäiset 2 kpl (jokihelmisimpukka, vuollejokisimpukka), perhoset 24 kpl, kovakuoriaiset 4 kpl (erakkokuoriainen, isolampisukeltaja, jättisukeltaja, punahärö), korennot 4 kpl (kievanakorento, lummelampikorento, sirolampikorento, täplälampikorento).

Saukko, ahma, kirjohylje ja vuotta nuorempi otso ovat aina rauhoitettuja.

Lain tarkoittamat suuret petolinnut kotka, merikotka, kiljukotka, pikkukiljukotka ja sääksi.

Ohjeellisia arvoja: saimaannorppa 58 000 mk, siili 600 mk, tammihiiri 14 000 mk, merikotka 44 000 mk, hömötiainen 100 mk, sammakko 100 mk, erakkokuoriainen 10 000 mk, harjusinisiipi 10 000 mk.

Katso luettelot rauhoitetuista <http://www.vyh.fi/luosuo/lumo/lasu/uhanal/uhanal.htm>

Uhanalaisuusluokat

Valtion rajoihin sidottu viranomaisten määritelmä.

Hävinneitä (H) ei ole tavattu vuoden 1965 jälkeen tai lajeilla ei ole lisääntyvää populaatiota Suomessa. Esimerkiksi viiriäiskoiraita löytyy Suomesta vielä. Kasveihin ei ole sovellettu, esimerkiksi talvikkipajun kaksi emiyksilö ovat erittäin uhanalaisia.

Erittäin uhanalaisia (E) lajit, jotka vaarassa hävitä Suomesta jollei uhkatekijöitä poisteta.

Vaarantuneita (V) lajit, joiden säilyminen epävarmaa ja joista tulee lähitulevaisuudessa erittäin uhanalaisia ellei uhkatekijöitä poisteta.

Silmälläpidettävät (S). Kannan kehitystä seurattava. Silmälläpidettäviin kuuluu kolmenlaisia lajeja:

Taantuneita (St). Niukentuneet suuresti, mutta kanta ei vielä vaarantunut.

Harvinaisia (Sh). Suppealla alueella tai harvoissa paikoissa ja tästä syystä kanta pieni.

Puutteellisesti tunnettuja (Sp). Otaksutaan olevan häviämisaarassa, tiedot kuitenkin niukkoja, eikä näin ollen pystytä uhkaa määrittelemään tarkemmin.

Syyt uhanalaisuuteen

Avoimien alueiden sulkeutuminen 25.5 %, metsien lahopuiden väheneminen 10.6 %, rakentaminen 10.1 %, metsien käyttö 8.8 %, metsien ikärakenteen muutokset 8.6 %, metsien puulajisuhteiden muutokset 6.7 %

Uhanalaisten lajien elinympäristöt

Metsät 37.5 %, perinneympäristöt 28 %, rannat 10.8 %, kalliot 8.3 %, vedet 6.8 %, suot 4.5 %, tunturipaljakat 4.2 %.

Eläimistön suojelu

Eettinen, geneettinen, kulttuurillinen, elämänlaatu, runsaslajiset biotopit, hyöty. Metsästys, petoviha, hyöty / vahinko, ympäristömyrkyt, istutus, harvalukuiset, levinneisyysalueen reunalla.

Poroalueilla pesien lukumäärän mukaan korvaus. Poroisäntä paliskunnan johtaja, poromies poron omistaja. Kanahaukkaviha metsäkanalinnuista johtuva.

Lajien tuonti

Fasaani, Piisami, Kanadan-majava, Valkohäntäpeura, Euroopan-majava, Kuusipeura, Mufloni, Saksanhirvi, Kanadanhani 1955.

Levinneet lajit

Vieraat lajit kengänpohjissa, laivojen lasteissa, omin neuvoin. Ihmiset kuljettaneet Suomeen yli 600 kasvi- ja eläinlajia, Pohjoismaihin lähes 1 400. Rapurutto 1893. Rusakko 1910. Supikoira 1935. Kirjolohi 1950. Villisika 1956. Täpläräpu 1967. Viherkonna 1993. Paljon kalalajeja Pohjois-

Amerikasta ja Neuvostoliitosta. Joitakin kalalajeja tullut vahingossa esimerkiksi viisipiikki ja allikkosalakka.

Suomen erityisvastuulajeja

Suomen vastuulajit valikoituvat pääosin seuraavanlaisista lajeista: endeemisiä eli kotoperäisiä Suomelle tai Pohjois-Euroopalle, kokonaislevinneisyys on suppea ja kanta kaikkialla harva, kokonaislevinneisyys on laaja, mutta ovat yleisiä vain pienellä osalla aluetta, josta merkittävä osa on Suomessa, Suomessa on niin kaukana päälevinneisyysalueesta oleva erillisesiintymä, että etäisyys on voinut johtaa geneettiseen erilaistumiseen. Tästä perusteesta on yleensä liian vähän tutkittua tietoa.

Ahma, harmaahylje, itämerennorppa, korpipäästäinen, kääpiöpäästäinen, liito-orava, metsäpeura, saimaannorppa, tammihiiiri, tunturisopuli. Joista tunturisopuli, norpat ja metsäpeura Fennoskandiassa endeemisiä lajeja tai alalajeja.

Jänkäsirriäinen 75 %, taviokuurna 68 %, mustaviklo, telkkä, rantasipi, liro, riskilä, isokoskelo, selkälökki, tukkakoskelo, lapintiainen, valkoviklo, kuukkeli, leppälintu 35 % ym.

Katso <http://www.vyh.fi/luosuo/lumo/lasu/uhanal/mieti/vastlaji.htm>

Kansainväliset eläin ja kasvisopimukset

UNEP, IUCN, WWF, WWF Finland 1972, CITES uhanalaisten kasvien ja eläinten kauppa (Washington), RAMSAR vesilintujen elinympäristö, BONN, BERN, RIO 1992, HELCOM Helsinki comission, Itämeren suojelu, EU LIFE -projektit

Kansallispuistot

Perustaminen säädetään lailla, vain valtion maalle, vähintään 1000 ha eli 10 neliökilometriä.

[Kansallispuistot](#)

Luonnonpuistot

Perustaminen säädetään lailla jos alueen pinta-ala on vähintään 1000 ha, muulloin asetuksella. Vain valtion maalle.

Muu luonnonsuojelualue

Säädetään asetuksella, ei pinta-alarajoitusta, metsähallitus voi päättää hallinnassaan olevan enintään 100 ha suuruisen alueen perustamisesta luonnonsuojelualueeksi, puolustusministeriö voi päättää suojelualan perustamisesta hallinnassaan olevalle alueelle.

Rauhoitussäännökset

Pääasiassa kansallis- ja luonnonsuojelualueille

Ei saa rakentaa rakennuksia, rakennelmia, teitä ottaa maa-aineksia tai kaivoskivennäisiä, ojittaa, ottaa taikka vahingoittaa sieniä, kasveja tai niiden osia, pyydystää tai tappaa eläimiä tai hävittää niiden pesiä, ryhtyä toimiin jotka vaikuttavat epäedullisesti luonnonoloihin, maisemaan tai eliölajien

säilymiseen.

Poikkeukset: saa rakentaa, entistää ja kunnostaa alueen hoitoa, valvontaa, opastusta yms. varten tarpeellisia rakennelmia ja polkuja. Saa hoitaa ja ennallistaa luonnonympäristöjä, poimia marjoja ja hyötysieniä, onkia, pilkkiä, harjoittaa poronhoitoa, kunnostaa merenkulun turvalaitteita ja vesistön kulkuväyliä, kartoittaa ja tehdä maanmittaustöitä, ryhtyä pelastuspalvelun, palontorjunnan, rajavalvonnan, eläintautien vastustamisen sekä eläinsuojelun edellyttämiin välttämättömiin toimenpiteisiin.

Luvanvaraiset poikkeukset: pyydystää ja tappaa eläimiä, kerätä sieniä ja kasveja, eläinten pesiä, kivennäisnäytteitä tutkimusta tai tieteellistä tarkoitusta varten. Vähentää kasvi- tai eläinlajin yksilöiden lukumäärä kun liian runsaslukuinen tai muuten vahingollinen. Kalastaa muullakin tavoin. Ottaa haltuun alueelle kaatunut riistaeläin, rakentaa poronhoitoon liittyviä rakennelmia, tehdä geologista tutkimusta, etsiä malmeja, laskeutua ilma-aluksella.

Ympäristölainsäädäntö

Kokonaisuus käsittelee ja säätelee luonnonvarojen käyttöä ja hoitoa, maankäytön suunnittelua ja rakentamista sekä ympäristönsuojelua. Luonnonsuojelulainsäädäntö, metsästyslainsäädäntö, kalastuslainsäädäntö, metsälainsäädäntö, vesilainsäädäntö, ilmansuojelulaki, terveydenhoitolaki, kemikaalilaki, jätehuoltolaki, tieliikennelaki, meluntorjuntalaki, rakennuslainsäädäntö, ulkoilu-, maasto- ja veneliikennelait.